

Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU9

Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden. I betänkandet behandlas frågor om exportkontroll av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

I betänkandet finns fyra reservationer (SD, V, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2023/24:114 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

19 yrkanden i följd motioner.

7 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Regelverket för krigsmaterielexport	5
Tillämpning av regelverket.....	8
Skrivelsen	11
Motioner som bereds förenklat.....	11
Reservationer	13
1. Regelverket för krigsmaterielexport, punkt 1 (SD)	13
2. Regelverket för krigsmaterielexport, punkt 1 (V, MP).....	13
3. Tillämpning av regelverket, punkt 2 (SD)	14
4. Tillämpning av regelverket, punkt 2 (V, MP).....	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Skrivelsen.....	17
Följdmotionerna	17
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	19
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	20

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regelverket för krigsmaterielexport

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:425 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 och

2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 9, 14 och 16.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (V, MP)

2. Tillämpning av regelverket

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:462 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 12, 22 och 23,

2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 30,

2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8 och

2023/24:2880 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V, MP)

3. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:114 till handlingarna.

4. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 30 maj 2024

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S), Margareta Cederfelt (M), Linnéa Wickman (S), Joar Forssell (L), Tomas Eneroth (S), Ann-Sofie Alm (M), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Katarina Tolgfors (M), Rasmus Giertz (SD) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2023/24:114 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, 19 yrkanden i följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen samt 7 motionsyrkanden om strategisk exportkontroll från den allmänna motionstiden 2023/24. 16 motionsyrkanden bereds förenklat, se bilaga 2.

Bakgrund

Regeringen redogör årligen sedan 1985 för sin politik inom området exportkontroll i en skrivelse till riksdagen. Den senast behandlade är skrivelse 2022/23:114 i betänkande 2022/23:UU9.

Utskottet har under våren behandlat EU-kommissionens vitbok om exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden i utlåtande 2023/24:UU3.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel samt produkter med dubbla användningsområden under 2023. Skrivelsen innehåller även en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom Europeiska unionen (EU) och andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Regeringen redogör också för Sveriges donationer av krigsmateriel till Ukraina och för konsekvenserna av Sveriges ansökan om Natomedlemskap.

Utskottets överväganden

Regelverket för krigsmaterielexport

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om regelverket för krigsmaterielexport. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående utredning. Jämför reservation 1 (SD) och 2 (V, MP).

Skrivelsen

I skrivelsen redovisar regeringen politiken när det gäller den strategiska exportkontrollen under 2023, dvs. exportkontrollen av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses produkter tillverkade för civilt bruk som även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel.

Skrivelsen har sedan den överlämnades första gången 1985 utvecklats från en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport till en omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i dess helhet. Parallellt med den svenska redovisningen har medlemsstaterna i EU sedan 2000 gradvis utvecklat en gemensam och detaljerad redovisning.

Kontrollen av export av krigsmateriel är nödvändig för att uppfylla Sveriges nationella målsättningar och internationella åtaganden samt för att säkerställa att utförseln av produkter från Sverige görs i enlighet med det fastställda exportkontrollregelverket.

Det svenska exportkontrollregelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel (krigsmateriellagen), förordningen (1992:1303) om krigsmateriel (krigsmaterieförordningen) samt de principer och riktlinjer som har beslutats av regeringen och godkänts av riksdagen. Krigsmateriel får enligt 1§ andra stycket lagen om krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt.

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är viktiga uttryck för det internationella samfundets strävan att förhindra spridning av sådana vapen. Genom att kontrollera handeln med produkter med dubbla användningsområden kan spridningen motverkas. Exportkontroll av PDA krävs även för att minska oönskad och destabiliserande utveckling av konventionella militära förmågor.

Sverige har både rättsligt bindande åtaganden som har beslutats av FN och EU och politiska åtaganden inom ramen för de internationella exportkontrollregimerna, som syftar till att begränsa spridningen av känsliga

produkter och teknik, inklusive sådant som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen.

För Sveriges räkning regleras exportkontrollen av PDA främst genom den EU-rättsliga PDA-förordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/81 av den 20 maj 2021 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden) och genom den svenska PDA-lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. PDA-förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater. De kontrollistor som kontinuerligt utarbetas i internationella exportkontrollregimer förs över till PDA-förordningen.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:425 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 anförs att regelverket för krigsmaterielexport behöver ses över för att underlätta och öka konkurrenskraften för den svenska försvarsindustrin och behöver anpassas till det nya säkerhetspolitiska läget, inklusive Sveriges Natomedlemskap. En fortsatt utveckling av svensk krigsmaterielexport är en förutsättning för ett starkt och kostnadseffektivt nationellt försvar.

I kommittémotion 2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9 anförs att regeringen bör undersöka förutsättningarna för att vapensikten och andra liknande produkter ska omfattas av svensk exportkontroll, såväl enligt svensk lag som i internationella överenskommelser. I samma motion yrkande 14 anförs att regeringen bör initiera en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden ska kunna skärpas ytterligare. Vidare i yrkande 16 anförs att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur kontroll av import av krigsmateriel ska införas och integreras inom regelverket.

Bakgrund

Under 2018 infördes, med ett brett stöd i riksdagen, ett skärpt svenskt regelverk för export av krigsmateriel (prop. 2017/18:23, bet. 2017/18:UU9, rskr. 2017/18:163). Till skärpningarna hörde att mottagarlandets demokratiska status och respekt för mänskliga rättigheter blev centrala villkor i tillståndsprövningen.

Regeringen tillsatte i november 2023 utredningen En modern exportkontroll av krigsmateriel i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap för att se över det svenska regelverket utifrån dessa förändrade förutsättningar, inklusive ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. Utredningen ska bl.a. se över riktlinjerna för utförelse och annan utlandssamverkan samt internationella materielsamarbeten och reglering av underleverantörer till svensk försvarsindustri. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis, liksom vid tidigare beredningar av skrivelsen om strategisk exportkontroll (bl.a. bet. 2022/23:UU9), att försvarsindustrin sedan lång tid tillbaka är en central del av den svenska säkerhets- och försvarspolitik. Krigsmaterielexporten stärker den svenska försvarsindustrins möjligheter att bibehålla en hög konkurrenskraftig teknologinivå och därigenom den kompetens som krävs för att underhålla och vidmakthålla Försvarsmaktens materielsystem. En internationellt konkurrenskraftig teknisk nivå bidrar till att Sverige förblir ett intressant land för det internationella samarbetet och medför bättre möjligheter för Sverige att påverka det internationella exportkontrollsamarbetet. Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete i materiellfrågor med ett antal traditionella samarbetsländer, vilket således bygger på både export och import av krigsmateriel.

Försvarsberedningen konstaterade i sin säkerhetspolitiska rapport Allvarstid (Ds 2023:19) redan före Sveriges Natomedlemskap att Sveriges medlemskap förändrar förutsättningarna för svensk krigsmaterielexport och förbättrar möjligheterna för svensk försvarsindustri. Försvarsberedningen konstaterade vidare att fortsatt utveckling av svensk försvarsteknologi ger ett tillskott till alliansens kollektiva försvar.

Utskottet anser i likhet med regeringens utrikespolitiska deklaration den 20 mars 2024 att Sveriges säkerhetspolitik förutsätter ett aktivt, brett och ansvarsfullt internationellt agerande. Utmaningar och hot mot vår säkerhet ska så långt som möjligt mötas i samverkan med andra länder och organisationer. Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållningen i EU och Nato liksom på samarbetet i Norden och Östersjöområdet, och inom FN och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Utskottet konstaterar att regeringens årliga skrivelse till riksdagen fyller en viktig roll för insynen i frågor som rör exportkontrollen och export av krigsmateriel och PDA. Regeringen har som ett led i arbetet för ökad öppenhet och transparens i årets skrivelse redovisat bl.a. detaljerad information om svenska företags tillhandahållande av krigsmateriel i utlandet.

Utskottet konstaterar att det nuvarande svenska exportkontrollregelverket består av krigsmateriellagen, krigsmaterieförordningen samt de principer och riktlinjer för krigsmaterielexport som har beslutats av regeringen och godkänts av riksdagen. Lagen anger tillståndsprövningens övergripande villkor, medan de generella principer och kriterier som ska beaktas i prövningen återges i riktlinjerna.

Utskottet konstaterar att krigsmateriellagen gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels sådant tekniskt stöd till krigsmateriel som enligt regeringens föreskrifter utgör tekniskt bistånd. Den svenska krigsmaterieförteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, med tre nationella tillägg (kärnladdningar och speciella delar till sådana, befästningsanläggningar m.m. samt vissa kemiska stridsmedel).

Utskottet anser i enlighet med sin ståndpunkt i utlåtande 2023/24:UU3 att det finns en existerande ändamålsenlig och effektiv ordning i den s.k. PDA-förordningen, och därmed finns det inte skäl att initiera en utredning för att skärpa exportkontrollen av PDA.

När det gäller frågan om reglering av import av krigsmateriel har utskottet senast behandlat denna fråga i betänkande 2022/23:UU9. Utskottet anser fortfarande att det kan finnas skäl att överväga behovet av och möjligheten att införa regler för import av krigsmateriel. Utskottet utgår från att regeringen överväger frågan och vid behov återkommer till riksdagen med förslag.

Utskottet konstaterar att riksdagen den 28 februari 2018 biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut i betänkande 2017/18:UU9, vilket innebar att regeringens förslag om skärpt exportkontroll av krigsmateriel antogs (rskr. 2017/18:163). Det nya regelverket, som trädde i kraft i april 2018, har nu varit i kraft i sex år. Regelverket följs upp och utvärderas löpande, bl.a. genom riksdagens behandling av regeringens årliga skrivelse och genom samråden med Exportkontrollrådet. Med hänsyn till att regeringen i höstas tillsatte en utredning som ska se över det svenska regelverket i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap och det förändrade säkerhetspolitiska läget ser utskottet i nuläget inget behov av ytterligare utvärdering av regelverket och inget behov av förändringar av regelverket innan utredningen redovisas den 30 november 2024.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2023/24:425 (SD) yrkande 9 och 2023/24:2873 (V) yrkandena 9, 14 och 16.

Tillämpning av regelverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motioner om tillämpning av regelverket.
Jämför reservation 3 (SD) och 4 (V, MP).

Skrivelsen

Tillståndsprovningen sker i enlighet med de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT). Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är behörig tillståndsmyndighet.

I skrivelsen klargör regeringen att Sveriges Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk och att redan Sveriges ansökan om Natomedlemskap har påverkat bedömningen av ansökningar om tillstånd för export av krigsmateriel. Regeringen konstaterar i skrivelsen att enbart ansökan om Natomedlemskap i hög grad stärkte de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja tillstånd för export av krigsmateriel till Natos medlemsstater.

Rysslands krigföring mot Ukraina präglade inte bara svensk utrikes- och säkerhetspolitik i hög grad under 2023 utan hade även betydande konsekvenser på exportkontrollområdet.

Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande tekniker, t.ex. artificiell intelligens (AI) och bioteknik gjorde under året exportkontrollarbetet alltmer angeläget, både nationellt och i de multilaterala exportkontrollregimerna.

Totalt 62 länder tog emot leveranser av krigsmateriel från Sverige under 2023. Drygt 80 procent av exporten gick till 39 länder som enligt regeringen utgör etablerade samarbetsländer inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Till Mellanöstern bestod merparten av exporten av reservdelar till tidigare levererade radar- och ledningssystem i Förenade Arabemiraten och Saudiarabien samt ett marint system som levererades till ett nära samarbetsland för slutlig leverans till Saudiarabien. Under året beviljades även tillstånd för följdleverans av övrig krigsmateriel till privata företag i Israel i fråga om komponenter som vid den ursprungliga utförelsen inte utgjorde krigsmateriel.

Motionerna

I partimotion 2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 30 anförs att regeringen bör avstå från att inkludera vapenexport i sitt exportfrämjande arbete. Sverige bör sluta beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

I kommittémotion 2023/24:2880 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 1 anförs att Sverige i ökad utsträckning bör beakta behovet av export av strategiska produkter till världens demokratier, i synnerhet de som är utsatta för krigshot. Svensk praxis är fortfarande mycket restriktiv när det gäller Israel och Taiwan.

I kommittémotion 2023/24:462 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 12 anförs att Sverige som medlemsstat i EU och FN bör verka för ett vapenembargo mot Bahrain. I samma motion yrkande 22 anförs att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien. Vidare i yrkande 23 anförs att Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien.

I kommittémotion 2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8 anförs att all vapenexport till Israel, inklusive följdleveranser, bör upphöra omgående.

Bakgrund

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) genomför EU embargon som har beslutats av FN mot bl.a. handel med vapen och PDA. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går

utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat om. Dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo som har beslutats av FN eller EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemslands nationella regelverk för exportkontroll. Embargon mot handel med PDA regleras såväl i rådsbeslut som i rådsförordningar. Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, EU eller OSSE om ett visst vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport.

ISP har som fristående myndighet till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet. ISP är förutom tillståndsmyndighet i exportkontrollärenden även behörig myndighet när det gäller sanktionerna mot Ryssland i fråga om krigsmateriel och PDA.

Utskottets ställningstagande

Yrkanden om vapenembargon mot enskilda länder har behandlats av utskottet i flera betänkanden (bl.a. bet. 2022/23:UU9 och bet. 2021/22:UU9). Liksom i dessa betänkanden hänvisar utskottet i denna fråga till det gällande exportkontrollregelverket. Utskottet konstaterar att EU inom ramen för Gusp genomför embargon mot bl.a. handel med vapen och PDA som har beslutats av FN. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Även OSSE kan besluta om vapenembargon. Utskottet vill framhålla att dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor.

Utskottet konstaterar att den svenska tillståndsprövningen bygger på en helhetsbedömning med utgångspunkt i regeringens riktlinjer och etablerad praxis. Dessa riktlinjer utgör de principer som regeringen har lagt fast i praxis och som ska vara vägledande vid tillståndsprövningen. Vidare beaktas i tillståndsprövningen kriterierna i EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) och FN:s vapenhandelsfördrag. ISP har som fristående myndighet till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet.

Den svenska tillståndsprövningen av utförsel av krigsmateriel och annan utlandssamverkan bygger även på en uppdelning av de utrikespolitiska hindren i ovillkorliga hinder och villkorliga hinder. Ett ovillkorligt hinder innebär att en utförsel eller annan utlandssamverkan är utesluten. De ovillkorliga hindren är således hinder som förbjuder export trots att det kan vara påkallat utifrån säkerhets- eller försvarspolitiska skäl.

Utskottet konstaterar att ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av OSSE om ett vapenembargo utgör ett sådant ovillkorligt hinder. Utskottet konstaterar vidare att det i ärenden där det inte finns några ovillkorliga hinder ska göras en helhetsbedömning där hänsyn tas till alla omständigheter som är betydelsefulla för ärendet. Förekomsten av ett ovillkorligt hinder innebär att det finns en presumtion för att tillstånd inte ska ges, men det ska också ställas

mot de breda säkerhets- och försvarspolitiska intressen som kan finnas i det enskilda fallet. I riktlinjerna anges att respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen.

Utskottet noterar vidare att regeringen i budgetpropositionen för 2024 anfört att Sverige inom EU kommer att verka för att nå ökad samstämmighet mellan medlemsstaterna i tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport (prop. 2023/24:1 utg.omr. 5).

Sammantaget finner utskottet att motionerna 2023/24:462 (V) yrkandena 12, 22 och 23, 2023/24:2343 (V) yrkande 30, 2023/24:2873 (V) yrkande 8 och 2023/24:2880 (SD) yrkande 1 ska avstyrkas med hänvisning till vad som anförts ovan.

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:114 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att skrivelse 2023/24:114 läggs till handlingarna.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker de motioner som behandlats i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i motioner som är föremål för förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335) och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2022–2026 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2023. Utskottet har under beredningen kommit fram till att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen, och ett enigt utskott avstyrker yrkandena. Detta kan innebära att partier vidhåller de synpunkter som framförs i

motionsyrkandena men att de avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

Reservationer

1. Regelverket för krigsmaterielexport, punkt 1 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Rasmus Giertz (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:425 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 och
avslår motion
2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 9, 14 och 16.

Ställningstagande

En fortsatt satsning på och utveckling av svensk krigsmaterielexport är av stor vikt. Det är i grunden en förutsättning för ett starkt och kostnadseffektivt nationellt försvar. För att underlätta och öka konkurrenskraften för den svenska försvarsindustrin och med hänsyn till att Sverige nyligen har blivit medlem i Nato ser vi behov av att se över regelverket för krigsmaterielexport och anpassa det till det nya säkerhetspolitiska läget.

2. Regelverket för krigsmaterielexport, punkt 1 (V, MP)

av Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 9, 14 och 16 samt
avslår motion
2023/24:425 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Rödpointssikten för jaktvapen omfattas inte av lagstiftningen för svensk vapenexport. Det gör att de kan exporteras och användas på vapen för strid utan att omfattas av dagens regelverk för exportkontroll. Enligt medieuppgifter

har sådan export skett till Israel genom det avtal som det svenska företaget Aimpoint har med israeliska Emtan. Regeringen bör därför undersöka förutsättningarna för att vapensikten och andra liknande produkter ska omfattas av svensk exportkontrollagstiftning och även av internationella överenskommelser.

Regeringen bör vidare initiera en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas ytterligare. Vi anser att nuvarande lagstiftning är alltför otydlig på flera punkter.

Det finns ingen reglering av import av krigsmateriel. Det saknades även ett uppdrag att inkludera krigsmaterielimport i regeringens direktiv (dir. 2012:50) när den parlamentariska kommittén inledde sitt arbete 2012 för att lämna förslag om en skärpt exportkontroll av krigsmateriel. Vi anser att det var en brist och att även krigsmaterielimport borde ske i överensstämmelse med de regler som gäller för export av krigsmateriel. Import kan innebära ett stöd till ett exporterande lands krigsmaterielindustri och i förlängningen att det exporterande landets regering legitimeras. Regeringen bör därför tillsätta en utredning för att se över hur en kontroll av import av krigsmateriel ska införas och integreras inom det nuvarande regelverket.

3. Tillämpning av regelverket, punkt 2 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Rasmus Giertz (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2880 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 1 och
avslår motionerna

2023/24:462 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 12, 22 och 23,

2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 30 och

2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8.

Ställningstagande

Splittringen mellan den demokratiska västvärlden och diktaturer ökar. Samarbetet mellan länder som Ryssland, Iran, Kina och Nordkorea behöver bemötas kraftfullt så att inte fler konflikter bryter ut liknande Rysslands krig mot Ukraina eller Irans anfall mot Israel. Det behövs ett ökat samarbete med demokratier som är utsatta för krigshot. Israel och Taiwan har stort behov av att stärka sin militära förmåga, och Sverige skulle ha nytta av ett samarbete med dessa två högteknologiska demokratier som båda har en framstående

industriell sektor. Svensk praxis när det gäller försvarsmaterielexport till dessa två demokratier är mycket restriktiv. Regeringen behöver därför se över sin praxis och möjliggöra export till och samverkan med Israel och Taiwan.

4. Tillämpning av regelverket, punkt 2 (V, MP)

av Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:462 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 12, 22 och 23,
2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 30 och
2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8 och
avslår motion
2023/24:2880 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati, ett land som aktivt och konsekvent arbetar för fred och nedrustning samt ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna. För att leva upp till detta krävs det att Sverige slutar beväpna auktoritära regimer, länder som är i krig eller stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Vi anser därför att regeringen ska avstå från att inkludera vapenexport i sitt exportfrämjande arbete.

Kränkningarna av mänskliga rättigheter och förtrycket av olikänkande i Bahrain har ökat sedan de folkliga protesterna 2011. Regeringen har stramat åt yttrande-, demonstrations- och föreningsfrihet. Oppositionspartier har förbjudits och oppositionella har gripits, åtalats eller i vissa fall förbjudits att resa utomlands. Amnesty International vittnar om att ledarna för de fredliga protesterna 2011 fortfarande hålls fängslade, utsätts för tortyr och nekas livsnödvändig vård. Kvinnor, migrantarbetare och hbtqi-personer utsätts för omfattande diskriminering. Sverige bör därför såväl i EU som i FN verka för ett vapenembargo mot Bahrain.

Saudiarabien genomförde en militär intervention mot Bahrain för att slå ned det folkliga upproret 2011. Saudiarabien har gett sitt aktiva stöd till militärkuppen i Egypten. Vidare har den saudiska regimen underblåst inbördeskriget i Syrien med militärt stöd till vissa rebellgrupper. Under ledning av Saudiarabien inledde en koalition flyganfall mot Jemen 2015 till stöd för landets president. Den saudiskledda koalitionen har anklagats för

omfattande brott mot folkrätten. Denna koalition höll under lång tid flygplatsen i Sanaa stängd och upprätthåller en sjöblockad mot Jemen.

Majoriteten av Saudiarabiens vapen kommer från EU:s medlemsländer. I februari 2016 antog EU-parlamentet en resolution om att EU:s medlemsstater skulle införa ett vapenembargo mot Saudiarabien med anledning av landets krigföring i Jemen. Nederländerna har beslutat om ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien på grund av landets bombningar av Jemen och massavrättningarna inom landet. Vi anser att regeringen bör agera i enlighet med EU-parlamentets resolution och verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien. Vi anser även att Sverige ska följa det nederländska exemplet och införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien.

Israels övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, folkrätten och det palestinska folket blir allt grövre. Sedan Hamas fruktansvärda attack den 7 oktober 2023 har över 35 000 personer i Gaza dödats av Israel. Över 1,9 miljoner människor, dvs. nästan hela befolkningen i Gaza, har drivits på flykt. Majoriteten av alla sjukhus har förstörts. Många journalister och hjälparbetare har dödats och hjälpsändningar har förhindrats. Israels blockad av Gaza innebär att Gazaborna nekas de mest grundläggande förnödenheter som vatten, mat, mediciner och elektricitet.

En process pågår i Internationella domstolen, där anklagelser om folkmord från Israels sida utreds. Det pågår även en förundersökning inom Internationella brottmålsdomstolen.

Byggandet av en mur på Västbanken fortskrider. Antalet illegala bosättningar på ockuperad mark ökar och fördrivningen av palestinier från östra Jerusalem ökar.

Vi anser att avtalet med Israels största vapentillverkare Elbit måste hävas. Elbit ökade under hösten sin produktion för att de vill stödja Israels krig i Gaza. Även det svenska företaget Aimpoints samarbete med den israeliska vapentillverkaren Emtan måste avslutas. Emtans produkter har levererats till israeliska bosättare som har attackerat palestinier på Västbanken.

Vi anser därför att alla militära kontakter med och all vapenexport till Israel, inklusive följdleveranser, ska avbrytas omgående.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2023/24:114 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Följdmotionerna

2023/24:2873 av *Håkan Svenneling m.fl. (V)*:

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att snarast genomföra en grundlig utvärdering av det förändrade regelverket och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte ska godkänna följdleveranser av krigsmateriel som gäller affärer som gjordes innan det nya regelverket trädde i kraft, till icke-demokratiska och krigförande länder eller till länder med allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) bör hänskjuta prövningen till regeringen av alla utförseltillstånd till icke-demokratiska och krigförande länder eller till länder med allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, inklusive framtida följdleveranser, för bedömning enligt det förändrade regelverket och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i kommande skrivelser om strategisk exportkontroll bör redovisa enligt vilken version av lagen exporttillståndet har beviljats och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all vapenexport till de länder som deltar militärt i kriget i Jemen, följdleveranser inkluderat, bör upphöra omgående och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige skyndsamt bör ta initiativ i EU och FN för ett internationellt vapenembargo mot samtliga krigförande länder i Jemen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera utvecklingen i Brasilien och agera för att svensk krigsmateriel inte bidrar till kränkningar av mänskliga

- rättigheter eller skapar instabilitet i regionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all vapenexport till Israel, följdleveranser inkluderat, bör upphöra omgående och tillkännager detta för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör undersöka förutsättningarna för att sikten och andra liknande produkter ska omfattas av svensk vapenexport och tillkännager detta för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till ett EU-gemensamt vapenembargo mot Israel och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte ska exportera krigsmateriel till Turkiet och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en strategi för att stoppa vidareexporten och säkerställa att militärjuntan i Myanmar inte stärks med svensk krigsmateriel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden ska kunna skärpas ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med kriterier för att avgöra vad som räknas som allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur import av krigsmateriel ska genomföras och integreras inom det förändrade regelverket och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2880 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i ökad utsträckning beakta behovet av export av strategiska produkter till världens demokratier och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av icke-spridningsövningar och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av specialistkompetens vid Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:425 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla svensk krigsmaterielexport och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:462 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all vapenexport till de länder som deltar militärt i kriget i Jemen, följdleveranser inkluderat, bör upphöra omgående och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU såväl som FN bör verka för ett vapenembargo mot Bahrain och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör avstå från vapenexport i sitt exportfrämjande arbete och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2608 av Martin Ådahl (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmana regeringen att utnyttja sina befogenheter att stoppa alla vapenleveranser till Saudiarabien, inklusive följdleveranser, för att tydliggöra att intentionerna i den svenska vapenexportlagstiftningen inte är att medge vapenexport till nationer som likt Saudiarabien uppenbart utför allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna och allvarliga brott mot civilbefolkningen i krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
4. Motioner som bereds förenklat		
2023/24:462	Håkan Svenneling m.fl. (V)	6
2023/24:2608	Martin Ådahl (C)	
2023/24:2873	Håkan Svenneling m.fl. (V)	1–7, 10–13 och 15
2023/24:2880	Yasmine Eriksson m.fl. (SD)	2 och 3